

UČITELJSKI
T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VII. V Ljubljani 1. januarja 1867. List I.

Na novega leta dan.

Prosim, le hitro odprite mi vrata,
Pleča šibé se mi polna blagá,
Skorej bi rekel, da to je potrata,
Več kdor prinese vam, kakor imá.

Novo je leto, sprejmite voščila,
V njih so zavite vse vaše željé,
Naj bi jih milost vam božja spolnila,
Sula darila vam v prazne roké.

Vsaki dan sêrce dovoljno naj bije,
Sreça naj z vami za mizo sedi,
S trudom koj speh naj ob enem vam klije,
Vsaka nezgoda od vas naj beži!

Lepo naj rase vam setev na polji,
Sadje pomladno naj krasno cvetè,
Solnce in dež naj vam služi po volji,
Zernice vsako naj žetev dajè!

Tečni naj bodo pridelki domaçi,
Množijo naj vam bogati zaklad,
Ternje, osat naj vam polja ne paçi,
Lepše naj vstaja vam vsaka pomlad!

Učitelj 1867. leta.

Doveršil sem pretečeno jesen pripravniško šolo v sredi Slovenije — v beli Ljubljani; pravim: „v sredi Slovenije“, ker še le sedaj iz šole prišedši sem si kupil Kozlerjev zemljevid Slovenske dežele in zvedil, kje sem do sedaj bival in se pripravljaj za svoj imenitni učiteljski stan. Sedaj čakam, kdaj bom dobil za me toliko imenitno pismo — dekret za svojo p e r v o službo; sploh pravijo, da prva služba v učiteljskem življenji je tudi prva važna stopinja, ki naj večkrat pelje k učiteljevi sreči, ali njegovi veliki nesreči. Naj bo, kakor rado, jaz si naredim za svoj stan to le osnovo, ali si stavim na čelo ta le program, ki mi ga kaže sama čista, zdrava pamet brez vseh nagibov, do ktere koli stranke.

Vse učiteljsko življenje in delovanje razdeljujem v dva poglavitna dela, in sicer v učitelja v šoli in v učitelja z u n a j šole.

Če pridem v malo šolo na deželo, bom skerbel, da si precej postavim terdno podlago, na katero bom stavil pravo narodno vseučilišče, to je, šolo za življenje. Imel bom pred očmi poštenega kmeta, ki si naj več domá prideluje svoj kruh, ter s svojim potom osrečuje sebe, svojo družino, pa tudi svojo domovino, in je sploh vreden ud v cerkvi in v deržavni družbi. Premišljeval bom vedno, kako bi bilo naj bolje odgojevati kmečko mladino, da bi ji teknilo, in jo naj hitreje in gotovše peljalo k njenemu pravemu namenu v navadnem življenji. Meni se zdi, da je učitelj takrat učitelj, če izreja in uči tako in to, da z odgojo in s podukom učenecem za njih namen po vsi svoji moči na vse strani naj več koristi; ako učitelj ne dela tako, ni učitelj, ampak je kazitelj in ovira med ljudstvom. Bog me vari tega! — Jaz bom tedaj kmeta tako odgojeval in podučeval, da mu bom pomagal nositi težavno butaro kmečkega stanú, da mu bom pomagal gospodariti domá pri otrocih in deržini, pri orodji in živini, na vertu in polji, v vinogradu in v gojzdu in sploh povsod, kjer bi si ložeje in boljše kaj prideloval in pridobival.

Če pridem v glavno šolo na deželi, ne bom mislil, da je glavna šola na kmetih le za to, da iz nje prestopajo se učenci v srednje šole, za ktere bi jih mogel naj več uriti le v tujem jeziku, brez kterega se res v sedanjih srednjih šolah ne more shajati,

posebno tam ne, kjer je že v prvem razredu učitelj tujec, in učencem ne more ne trohice po domače razložiti. Pamet mi pravi, da glavna šola, posebno pa glavna šola na deželi, ni samo za to, da bi učila in na vso moč gojila tuji jezik, temuč mora biti, kakor vsaka dobra šola — šola za življenje. Šola za življenje pa naj ima zopet za podlago splošni namen svojih učencev. Učenci, ki dobro doveršijo sedanjo glavno šolo, navadno manj vedó, kakor učenci, ki so hodili 4 leta v malo pa v dobro šolo. To kaže, da učitelji v glavnih šolah premalo skerbé za splošno omiko. Učitelj v glavni šoli bom, se vé da, rad učil učence tujega jezika, zato, ker vem, da je zeló koristno, če človek zna več jezikov, — učil pa bom tuji jezik za domačo mizo tako, da se učencem ne bo pristudil, pa tudi tako, da se ga kaj naučé, da jim bo kterikrat kaj koristil, da jim bo ključ, ne pa zavora do višje omike.

V nedeljski šoli bom svoj nauk na vse strani razširjal in tako vravnóval, da se učenci vedno bolj pripravljajo za prevažno stopnjo, ktero človek prekorači, kedar stopi iz mladinskega v moško samostalno življenje. V nedeljski šoli, naj si bo že za navadne učence, ali za rokodelske dečke, mora dobiti mladi človek potni ali domovinski list, kateri ga pelje in vverstuje v javno življenje.

Sicer pa ne bom tako mislil, kakor mislijo nekteri učitelji, da je le samo šola njih delavšnica. Sedanji duh časa tirja veliko veliko od učitelja. Po duhu časa bom tedaj delal v šoli, — pa se bom oziral tudi v družinsko življenje in sploh na vse strani, kjer koli bom vidil, da tudi učitelj more in mora kaj storiti. Nikoli pa ne bom pozabil zlatega pravila, da nevarnost in nesreča nikoli ne počivate, da posebno sedanja učitelj mora biti moder, in tudi še prekanjen, če hoče dobro in varno rabiti svoje kermilo.

Učitelj 1867. leta bom, se vé da, tudi národen, pa ne tako, da bi me zavoljo tega ta ali uni mogel po pravici čertiti, ali da bi se ga jaz zavoljo tega kaj bal; moja národnost bo v tem, da bom skerbél kot učitelj za pravo srečo svojega národa, to je, da bom domačo mladino gojil za pravo vero, za srečni dom in za močno državo.

Iskrice, učiteljem za novo leto.

Med vsemi čednostmi v učiteljskem vencu, se naj lepše in krasniše svetite in lesketate „pohlevnost“ in „poterpežljivost“. Te ste vselej naj lepše znamenje modrosti in vzvišenosti, naj prijetniše cvetje lepe duše. Pohlevnost in poterpežljivost premagate in pridobite vsa serca, krotite divjaka, razorožite togotneža, ter privabite občudovanje in ljubezen. Sej je znano, da ljubezen vračamo z ljubeznijo, in da se prevzetnosti vse zoperstavlja; jeza rodi jezo in maščevanje. Učitelj naj bo pohleven in poterpežljiv. Modri učitelj sicer vsako zmoto in pregreho svari in graja, pa se ne togoti, in tudi po potrebi kaznuje, pa vse le iz blagega namena, da bi boljšal mlada serca. Kedar se mu kratijo njegove pravice, se sicer resno postavlja, pa brez hudovanja in sovraštva. Krivičnika prepriča in mu pokaže, da on te storjene krivice ni vreden, pa se ne maščuje. Pohlevnost, koja izvira iz ljubezni in spoštovanja do bližnjega, ktere smo brez razločka vsakemu dolžni, je do vsakega enako prijazna in resnobno mila, in je pravična. Ona prizanesljivo odpušča bližnjemu prenašajoč, ter poterpežljivo prenaša njegove slabosti. Pohlevnost pomiri nevošljivcevo jezo, ter z rudečico kaznuje sovražni obrekovavcev jezik. Motiš pa se, ako misliš, da je že vsako sladko smehljanje pohlevnost; dostikrat ni to nič drugega, kot hlimba. Clovek, kteri se k vsaki reči smehljá, pokaže, da je duh njegov prav reven v razsodbi, ali pa, da je njegovo serce brez vsega čutstva. On se tudi smehljá, kedar kuje hudobne naklepe zoper svojega bližnjega v svojem sercu, ali če ga vidi v škodi in nesreči. Smehljá se ti pa tudi, ako ga opominjaš in svariš; on je brez blagočutja za se, in za druge. Ne sme in ne more se hlimba imenovati krepost, pa tudi ne krotkost ali pohlevnost.

Pohleven učitelj je enak mogočnemu hrastu, kterega nevihta ne omaja. Tudi, če ga hudobni svet zaničuje in preganja, in če je tudi trinogom v oblasti, je vedno mirnega serca, ter se vedno in povsod dostojno in moško obnaša. Brez značajni prilizovavec se pa obnaša, da bi svoje grešne namene dosegel, kakor ravno nanašajo okoliščine. Poterpežljivost pa, koja izvira iz zavednosti naše znotranje vrednosti in vzvišenosti za mala razžaljenja, radostno prenaša in terpi s slabostmi in pregreški drugih. Kakor ne razžali postavnega možá, če ga udari

borni otročiček, tako tudi zaslužnega ne žali prevzetnost in zaničevanje prevzetnega bedaka. Tudi kraljevi lev stopa mogočno mimo pesička, kateri nanj laja. Učitelj! poglej se, če večkrat samo zato, ker si terdoglaven in nevkreten, ne kaziš zloge in edinosti, in ne tergaš prijateljske zveze! Kar sam narediš ali zahtevaš, praviš, da je pravično; kar pa drugi naredé ali od tebe zahtevajo, pa misliš, da je prevzetovanje, zapovedljivost, svojoglavnost, in Bog vé, kaj še!

Čudiš se, ker nahajaš tako malo ljubezni in spoštovanja, in še celó namestu ljubezni sovraštvo, pa še ne veš, da še poti do njih serca najdel nisi. Rad bi gospodaril in gospodoval, pa reva še pokoren ne znaš biti. S silo si pridobuješ le sužnje, kateri te preklinjajo, z zvijačo pa kratkovidneže, za toliko časa, da te spoznajo. Vedi, da za neusmiljenostjo sledí zaničevanje, in za častizeljnostjo pa gnjusoba. Bolje shajaš, če pohlevno molčiš, pa da te dela hvalijo in priporočajo.

Kar je v resnici spoštovanja vrednega, ni mogel še nikdar naj večji hudobnež utajiti, in kar te pa spoštovanja vrednega dela, ti pa ne more nihče odvzeti. Vedi pa tudi, da te vsaki po svoje sodi. Priče se lahko podkupijo, serca pa ne. Roke in noge se lahko v železje vkujejo, duh pa ne. Kar je slabo in pregrešno, ostane slabo in pregrešno, kar pa je dobro in lepo, pa tudi na veke tako ostane. Ne pritožuj se tedaj, ako ni povsod in v vsem tako, kakor si vošiš, da bi bilo! Pboljšaj prej sam sebe, ter poterpežljivo in pohlevno prenašaj slabosti drugih; vedi, da to je edini in naj bolji pripomoček, da si pridobiš njih ljubezen in spoštovanje. In ako si to zadobil, si že veliko pridobil; šé le potem bodeš prav spoznal in okusil sladki sad pohlevnosti in poterpežljivosti.

Govekar.

Pomenki

o slovenskem pisanji.

I.

Napuha duh jezike razdeljuje,
Nebeški duh v ljubezni jih združuje.

Tovars. Pervi človek — zemljak — je bil slovak, in nasledniki so mu bili slovenci, dokler so se prikazali némci, ki se niso več uméli, v deželi, kateri bi djal jaz Kolobocija.

Učenec. Pa ne, da bi kdo mislil na sedanje Slovence in Nemce.

T. Kaj še! Napuha duh je bil vzrok, da je zmedel Gospod ljudem govorico; tako se je prvi jezik razdelil v mnoge jezike, in po njih so se razdelili narodi ter razposelili po svetu.

U. Koliko jezikov je pač nastalo tedaj, in koliko se jih neki govori sedaj?

T. Kolikor glav — toliko misli, pravi pregovor; jaz bi rekel: Kolikor glav — toliko obrazov, toliko jezikov, in kolikor človekov — toliko vékov. Koliko človekov je na svetu, ali govorita dva celo enako, in ali sta po obrazu dva si popolnoma enaka?

U. Sej bi tudi lepo ne bilo, ko bi ljudje govorili vsi enako in bili si skozi in skozi podobni. Sej si še perje na drevji ni. Misli si velikansko lipo, koliko ima perja, ali nisem še našel doslej dveh peres, ktere bi se v vsem popolnoma vjemale.

T. Ker si omenil drevesa, naj ti povém, da so učenjaki ravno po njem jezikom dali priliko. Kakor iz korenine priraste deblo, in to se razraste v veje in vejice z mnogim in raznim perjem; tako, si mislijo, so vsi jeziki prirasli iz enega prvotnega ter se razrasli po tém mnogotero, kakor veje in vejice na drevesu.

U. Ali jih niso popisovali tudi po človeku?

T. Kakor iz posamnih rodovin nastanejo rodovi, in iz teh postanejo narodi, ki so spet raznih plemen; tako, menijo, se zedinjajo tudi jeziki v posebne rodovine in razne plemena.

U. Kdo pa jih je združil tako? Odklej je znana ta zveza in vzajemnost med jeziki?

T. Kar je Babel bil pokazil, to je Salem vse popravil. Gospod je kazen narodom obrnil v milost, in mavrica nebeška je prisijala nad njimi. To pa se je zgodilo takrat, kedar je sveti Duh vse posvetil jezike in v ljubezni združil narode, da se pri vseh in v vsakem jeziku glasi slava vsemogočnega Očeta.

Kar zvezd tedaj na nebu je razlika,
 Kar brezštevilnih verst in barv cvetlice,
 Kar pevcev v logu razna je oblika,
 Kar glas ljudi ves razni in razno lice:
 Glej to jeziške raznosti je dika,
 To čudotvor Očetove pravice. —
 Toraj previdnost v prahu zdaj molimo
 Ter jezik, um, srcé ji poklonimo!

(Marušič.)

P a š n i k.

Učitelj in sveto pismo. Kdor prebira sveto pismo, naleti kar naravnost na verste, ktere učitelju svetujejo in mu dajejo navode. — V Salomonovih pregovorih **13, 24** se bere: „Komur se škoda zdi šibe, sovraži svojega sina; kdor ga pa ljubi, ga vedno strahuje“, in **23, 13**: „Ne odteguj otroku krotitve, zakaj če ga s šibo udariš, ne bo umerl“. — **23, 14** zopet: „Ti ga boš udaril s šibo, njegovo dušo pa boš rešil pekla“. — **29, 15**: „Šiba in svaritev podelujete modrost; deček pa, ki je pripuščen svoji volji, dela sramoto svoji materi“. — Sir. **30, 1**: „Kdor ljubi svojega sina, ga vedno ima pod šibo, da se ga veseli na poslednje (in mu ni treba terkat na sosedova vrata)“. — **30, 9 — 12**: „Le gladi sina, in on te bo imel v strahu; le igray se ž njim, in žalil te bo. Nikar se ž njim ne smejay, da ne boš žaloval, in da na zadnje tvoji zobje ne dobé skomine. Ne prepuščaj ga v mladosti njegovi volji (in ne puščaj v nemar njegovih umišljav). Pripoguj njegov vrat v mladosti, in daj mu po herbtu, dokler je še otrok, da kje ne bode terdovraten, in ti ne verjame, kar bi ti bilo dušna bolečina“. — Ef. **6, 4**: „In vi očetje! nikar ne dražite svojih otrok k jezi, temuč izreжайte jih v podučeni in svarjeni Gospodovem“. — Kol. **3, 21**: „Očetje! nikar ne dražite svojih otrok, da jim serce ne upade“. Kedar kaznuješ, oziraj se na osebnost posamesnih! Sal. Preg. **17, 10**: „Več zda posvarjenje pri modrem, kakor sto palic pri bedaku“. Modr. bukv. **11, 11**: „Pravične si skušal, kakor oče, kateri opominja; krivične pa si preiskal in pogubil, kakor ojster kralj“.

Kazen naj bo primerjena pregreškom, in naj pride za njimi, ker drugače ne more biti. — Modr. bukv. **11, 17**: „Da bi spoznali, da s čemur kdo greši, s tem je tudi pokorjen“.

Kaznovanje po stopnjah. — Modr. bukv. **12, 2**: „Zato polagoma kaznuješ nje, kateri zajdejo, in jih opominjaš, v čemur se pregreše, in jih nagovarjaš, da naj hudobijo zapustijo in v tebe verujejo, o Gospod!“ — **12, 10**: „Polagoma si jih sodil, ter jim dajal odlog k pokori, dasiravno si vedil, da je njih rodovina hudobna, in da jim je hudobija prirojena, in da se ne bo njih misel nikdar spremenila“.

Namen kaznovanja. — Modr. bukv. **16, 11**: „Le da bi se spominjali tvojih zapovedi, so bili strahovani, pa so bili hitro

ozdravljeni, da bi ne bili padli v globoko pozabljenjo, in da bi se ne mogli vdeleževati tvoje pomoči“. — Sir. 30, 2 in 3: „Kdor svojega sina uči, bo zavoljo njega hvaljen, in se bo ž njim med domačimi hvalil. Kdor svojega sina uči, v sovražniku nevošljivost vnema, in med prijatelji se bo hvalil ž njim“. — 30, 13.: „Uči svojega sina, in trudi se ž njim, da ne bo tebi v nečast njegova nesramnost“.

„Duh je, kateri oživlja, meso nič ne pomaga. Besede, ktere sem vam jaz govoril, so duh in življenje“. Jan. 6, 64. — Čerka morí, duh pa oživlja“.

Te besede sv. pisma, katerih pomen se razlaga tudi po drugih krajih sv. pisma v stari in novi zavezi djansko, imajo v sebi veliko naukov.

Zapomni si pred drugim to le: Ne pričakuj vsega od nove hvaljene metode, ali od uavoda na drobno in logično zdelanega! Če nimaš uma, vse to ne pomaga nič. Naj boljši navod je marljiv in priden učenik, ki ima priprosto — nedolžno serce, ki ljubi otroke in svoj stan, takega tudi podpira lastna skušnja.

V sv. pismu stare in nove zaveze večkrat beremo od nekakih vprašanj, od napeljevanja do kake reči. Te vprašanja, te napeljevanja zbujaajo um in spodbujajo lastno premišljevanje. Pravi namen se pa tukaj ne sme nikdar iz oči spuščati. Napeljevati koga iz šale, mnogotero škoduje.

Po prvem grehu je Bog rekel: „Adam, kje si?“ Kdo ti je povedal, da si nag? Ali si mar jedel od prepovedanega sadú? — In pri Kajnu: „Kje je tvoj brat Abel?“ „Kaj si storil“. — Te vprašanja ni Bog stavil, da bi iz odgovora resnico zvedil, ker on je vseveden, a Bog je hotel, da človek spozná svoj greh, in se ga sam obtoži. — Modri Natan bi bil precej lahko kralju greh očital, a povedal mu je povest, in David je sam sodil. Tudi Jezus je včasih tako spraševal. Učence je namreč prašal: „Kaj mislijo ljudje od mene? — in kaj pa vi mislite?“ 38. letnemu bolniku je rekel: „Ali bi rad ozdravel?“ — Prešestnici je rekel: „Žena, ali te ni nihče obsodil?“ Učencema, ki sta šla v Emavs, je rekel: „Kaj tukaj govorita, in kaj sta tako žalostna?“ Pri kananejski ženi se je delal, kakor da bi ne slišal njenih prošenj i. dr.

Tako boš tudi ti, učitelj, večkrat delal, kedar boš grešnega otroka, vodil k spoznanju in kesanju, ali kedar boš zahteval samostalno mišljenje.

Božja odgoja, kakor se kaže v sv. pismu, hodi počasi svojo pot; ničesa ne prehití, tudi se nikjer nič pomankljivega ne najde, pričakuje pravega časa; počasi dozreva dobri sad. To se prav dostikrat vidi. 40 let so Izraelci hodili po puščavi, preden pridejo v obljubljeni deželo. — Veliko časa poprej je Bog obljubil zveličarja; prišel pa je le, ko so ljudje prav po njem zdihovali, ko je bila edinščina tako velika, da so ljudje spoznali, ni je drugi pomoči, ako ne od zgorej. — Jezus sam je rekel svojim učencem: „Veliko bi vam imel povedati, pa sedaj še tega ne razumete“ i. dr.

Zapomni si, učitelj, počasno, a varno in doslednje napredovaj pri odgoji in pri podučevanju, kedar gojence npravno zboljšuješ, ali kedar jim vednosti razlagaš. Vse ob svojem času. Le ničesa ne prehiti! Vse, kar postaja v resnici imenitno, veličastno in dobro, počasi raste in dozreva. Jezus ni dajal težjih naukov svojim učencem od teh, ktere so mogli prenašati, sčasoma so pa enako kakor pri kalamitu, višej mogli obderžati! Kar naglo požene, tudi hitro vkup pade. Po malem je Kristus začel, veličastno je sedaj njegovo početje.

Učenik! začeni po malem, da boš nehal z velikim. Šola, ki se počasi zboljšuje, je boljša in dalj časa takošna ostane, kakor una, ki hoče biti vse in na enkrat dobra. Mušnica, ki po noči zraste, je tudi lepa, ali v jutro se pa pomendrá.

Jezus je učil, kedarkoli je najdel priliko, zboljševal je svoje učence o raznih okolnostih, budil v njih dobre misli in jih vnel za resnico.

Tako je ravnal pri Jakobovem vodnjaku, enako tudi, ko je zagledal zrelo žitno polje, nerodovito smokovo drevo; ko so matere z otroci prihitele k njemu, ko so se učenci med sabo prepirali, ko je kruh pomnoževal, je zbujal pri učencih in ljudstvu svete misli.

Zbujaj tudi ti, učitelj, v svojem času učence, in vnel jih v dobre sklepe in naprejšetja. Kedar otroci pervikrat pristopijo k sv. obhajilu, kedar se bližajo sveti prazniki, kedar se leto spreminja, kedar kakšen iz med učencev umerje, ali sicer, kedar se ti za to ponuja lepa prilika.

V sv. pismu stare in nove zaveze se očividno kaže: Brez Boga nič! z Bogom pa vse! „Jaz sem terta, vi mladike . . . ker brez mene ne morete nič storiti“. 4. Jan. 15. 5. — „Vse zamorem v njem, kteri me močnega dela“. Fil. 4, 13. Ker Bog

ne pomaga, zastonj se trudijo delavci, to nam kaže zidanje babilonskega stolpa, kralj Savel, nesrečne vojske Izraelcev, kedar so Bogá zapustili, greh sv. Petra. Z Bogom pa vse, to nam priča izhod Izraelcev iz Egipta, Mozes, zmaga Gedeonova, kralj David, bogati ribji vlak i. dr.

Začenjaj, keršanski učitelj, vse z Bogom! Bodi ponižen! Ne zaupaj preveč sam na se! Prosi milosti božje! Bodi stanoviten v dobrem! Če si milost zgubil, išči jo zopet pri Bogu. Rad moli in zaupaj Bogú. Sadi pa tudi to v serca svojih otrok, in če si to storil, tvoja odgoja bo blagoslovljena.

Prerokovanja v stari zavezi govore od ene cerkve, da je ta ena cerkev v novi zavezi vstanovljena, nam pripoveduje Kristus na mnogo krajih, ker je tudi aposteljna Petra za njenega vidnega poglavarja postavil? Kaj to pomaga pri odreji? Spoštuj in ljubi katoliško cerkev, versko in katoliško zavest budi pri učencih! poslužuj se pri odgoji sredstev, ki ti jih cerkev ponuja; veliko boljši so od marsikterih na pol paganskih svetov, ktere razširjuje kriva omika. —

Te verstice kažejo tedaj marsikaj dobrega, česar se učениk zamore učiti iz sv. pisma. Dalje sv. pismo tudi učenika varuje, da pri svojem poslovanji ne zgubi serčnosti in ne zabrede v mehanizem, ki duha mori. Sklenimo tedaj te verstice tudi s sv. pismom: „Zato je vsak pismar, ki je podučen v nebeškem kraljestvu enak hišnemu gospodarju, kateri nosi iz svojega zaklada staro in novo“. Mat. 13, 52. —

Šolsko blagó.

Ptice. Učenci berejo (v Abecedniku 27.): »Slavec je tica. Imenuj veliko tičic!« Otroci naštevajo tice, ki jih poznajo. Potem stopi učitelj k tabli, in pravi: Veliko ptic ste imenovali, pa vendar jih je še veliko veliko, ki se jih ne spomnite, zato bomo pa njih imena zapisali. Primate za pero, in pišite za menoj: jastreb, orel, sokol, sova, vrana, kavka, sraka, šoga, škorec, srakoper, muhovček, pastaričica, kos, brinovka, tašica, penica, steržek, senica, škerjanec, sternad, dlesk, kalin, vrabec, čížek, lišček, ščinkovec, kanarec, lastovica, žolna, kukovica, kolibri, papiga, golob, gerlica, jerebica, prepelica, žerjav, štoklja, čaplja, liska, pelikan . . .

Učitelj govori dalje: Ali ste že kterikrat na tanko pregledovali tice? Kako se tice množijo? s čim so pokrite? Kaj imajo namestu zob? Koliko imajo nog? koliko perstov imajo na nogi? Ktere iz med teh tic moré druge živali, in jedó mesó? (Vjede, roparice.) Ktere znajo lepo peti?

(Pevke.) Ktere jedó zernje? (Zernojedci.) Ktere znajo plezati? (Plezovci.) Ktere so podobne domači kuretini? (Kure.) Ktere imajo dolge noge? (Dolgopetke.) Ktere več tekajo kakor letajo? (Tekavci.) Ktere živé po močvirjih? (Močvirnice.) Ktere znajo plavati? (Plavarice.) Ktere so domače, ktere tuje? Ktere nam koristijo, ktere škodujejo? Ktere so tudi po zimi pri nas? ktere pa gredo po zimi v druge, gorkeje kraje? (Selivke.)

Nasprotne reči. Zapišite več besedi nasprotnega pomena, p.: začetek, konec; prijateljstvo, sovraštvo; žalost, veselje; vojska, mir; pomanjkanje, obilnost; bogastvo, uboštvo; čast, sramota; čednost, hudobija; sirovost, vljudnost; pridnost, lenost; mladost, starost; gora, dolina; vročina, mraz; skopost, zapravljenost; korist, škoda; hvala, graja; dajati, jemati; jokati, se smejati; molčati, govoriti; spat, čuti; ukazovati, vbogati; kaznovati, plačevati; zapirati, odpirati; varovati, zapravljeni . . .

Nalogo iz številjenja v zadnjem listu lanskega „Tovarša“ je naj prvi izštevil g. Dermel,*) učitelj v glavni šoli v Postojni, in sicer tako le:

A. je prodal	3 ribe	po 4 kr.	=	12 kr.
	3 "	" 8 "	=	24 "
	21 rib	" 12 "	=	2 gl. 52 "
				vkup 2 gl. 88 kr.
B. je prodal	7 rib	po 4 kr.	=	28 kr.
	22 "	" 8 "	=	1 gl. 76 "
	7 "	" 12 "	=	84 "
				vkup 2 gl. 88 kr.
C. je prodal	26 rib	po 4 kr.	=	1 gl. 4 kr.
	11 "	" 8 "	=	88 "
	8 "	" 12 "	=	96 "
				vkup 2 gl. 88 kr.

Narava in človek

v svoji pravi složnosti. **)

Spisal Živkov.

Steale pravi, da glasba krotí kače derdrače, naj so kakorkoli čmerne. Chateaubriand pripoveduje od ene, ktero je žvegla ukrotila. Po skušnjah Lencovih se vendar ne vda slednja glasbi, to pa zato, ker glasba le neke živali mika, ne pa vseh sploh. Jelene in serne zanimiva glasba močno, kar je zvedenim lovcem znano, bolj pa še mika velblode, kateri po njenem glasu raji in čversteje stopajo; tudi opice od daleč prijavlja. Celó mersave miši in druge revne stvarice jo porajtajo, in prilukajo poslušat.

*) Obljubljeni „Palček“ vas čaka pri vredn., pošljite ponj!

**) Glej lanskega „Tovarša!“

Vredn.

Vredn.

Nek francosk častnik, zapert v bastilsko ječo si za kratek čas žveгла. Ko zapiska, priluka berž več miši in podgan, ktere ga verno poslušajo; ko pa žveгла vtihne, se špet poskrijejo. Vedno ga obdaja več takih poslušavcev, dokler jih ni nad sto. To je podobno Orfejevi očarni pesmi, samo da tu mesto levov, tigrov, slonov, opic glasbena radost revne miši in podgane privablja, kar je še po pravem bolj važno.

Disjodzval je vidil celó pajka glasboljuba. Ko je harparica zabrenkala, je po deskah pridirjal iz kota in ravno nad njo poslušal; si je prestavila sedež, se je tje pomaknil vpik nad njo. Razun tičev so stari Gerki in Rimljani zastran glasbe hvalili bčele in sorčke. Roje privabi soglasno klenkanje; bčele grejo za medenim evenkom, pravijo Virgil, Ovid, Stelian itd. in jih sploh imenujejo vilske ptice. Sorček, piše Anakreon, je pevec jasnega glasa. Bil je za tega voljo znamenje glasbenosti p. na gerbih Atencev in Lokrijcev. Posebno sloveč je sorček Franca Asiškega, kateri sedé na bližnjem figovem drevesu, mu sklican priletí na roko in ž njim poje, dokler ga ne odpustí. V Surinami je neka velika, prelepa muha, ki berní ko strune, in daleč čuje.

Arabi pravijo po Aslianu 7, 27., da njihove ovce bolj petje debelí ko kerma, in 12, 26. piše: „Godba privabi jelene in divje svinje v nastavljene zanke; Aristotelj piše: „Jelene lovijo, da jim eden poje ali piska, drugi pa strelja“.

Vozniki vejo iz lastne skušnje, da konji in tovarna živina raji gre, če okoli njih cingljá in ropoče. Ako opešanih velblodov nikako pretepanje z mesta ne spravi, grejo vendar za godbo naprej. Bolj ko zvončki žvenkljajo ali žveгла piska, raji se pasó naše ovce in krave.

Knez L. je imel v svojem gradu izverstne igravce. Kedar so v gradu zagodli, je vselej neka košuta priletela pod okno poslušat. Počasi jo glasba tako vkrotí, da ne odide več iz grajske bližine, in se je vsi veselijo. Tudi drugam jo je glasba privabljala. Če se je v bližnji cerkvi orglalo, je hodila poslušat. To vsi vemo. Neki pravijo, da je prišla celó v cerkev.

Svoje dni je pijan dudač padel v voléjo jamo, v ktero je že pred njim volk zašel. Pogled tega tovarša, kateri se že nastavlja, ga ročno pozajterkati, ga hipoma strezni, in mu vdihne srečno misel, hitro zadudjati in zapeti, kar volka lepo potolaži in lovce privabi, da dudača otmejo grozne smerti.

Pred nekimi leti začnejo na Hrovaškem volki podkopavati hrast, na katerega jim je všel neki godec. Ko se drevo že ziblje, začne ves drevén po goslah škripati in to tako, kar naj bolj more. Volki ne sterpijo škrife, in raji gladni odbežé.

V Lencovem naravoslovji se bere sledeča prigodba: „Vesela družba si brenka popotnico mimo dosti gosi. Na enkrat zapusti ena svoje tovaršice, gre s to družbo in vedno stopoma kraj brenkača, da vse smeh navira. Ko postojijo, tudi gos postoji; ko grejo tiho dalje, zaostane gos; ko pa zopet strune zaberné, je gos zopet kraj harpača“.

Dopisi.

Iz Celovca. Vabilo družbe sv. Mohora za l. 1867. Z novim letom se pričnè osmo leto družbine delavnosti po novi osnovi; zató vabi družbin odbor vse Slovence brez razločka stanú, spola in starosti, da stopijo čedalje v večem številu (letos jih je bilo že 3980) v družbo sv. Mohora; posebno pa prosi vse dekanijske in farne predstojnike, da blagovoljijo družbo svojim foranom v novo priporočevati in za-njo prav obilno udov nabirati. Prejeli bodo družniki prihodnje leto: „Življenje svetnikov in svetnic Božjih“, slovečo Wiesemanovo pripoved „Fabiola“, gospodarsko delo „Umni vinorejec“, „Večernice“, „Koledarček za leto 1868.“, in če najde dosti podpore, še kake druge večé ali manjše bukve. Letnina iznaša samo 1 gld., dosmertnina pa 15 gold. a. v.; sicer pa naj se blagovoljno pazi to-le:

1) Čas, do katerega se more za leto 1867. v družbo stopiti, je določen do 31. majnika prihodnjega leta, da se more potem brez mudnih spreminjav imenik berž v natis dati in vse bukve meseca julija razposlati; kdor se še le meseca junija ali pozneje oglasi, more za poslani denar samo toliko bukev dobiti, kakor po bukvarnicah, ali pa ta znesek za prihodnje leto ostane.

2) Kjer koli je to le mogoče, naj se oglašajo čast. udje in tudi bukve prejemaajo po čast. gg. dekanijskih in farnih predstojnikih, ker prizadevajo posamesne pošiljatve bukev veliko truda in tudi stroškov; kjer pa to vendar ni lahko mogoče, morejo bukve naravnost po pošti prejeti, samo da se za vsak paket, v katerem so bukve za manj ko šest udov, 15 nkr. za marko in druge stroške priloži; stroške za večé pakete družba sama plačuje.

3) Kdor prvič v družbo stopi, naj izrečno pové, da je nov družnik; vsakdo pa naj naznani mimo svojega stanovanja tudi faro in dekanijo, v katero spada. Imena čast. družnikov naj se pošiljajo z denarjem vred (na oglasila brez denarjev se ne more ozir jemati), pod naslovom „Družba sv. Mohora“ v plačanih listih v Celovec vsaj do konca meseca majnika l. 1867.

Prečastita duhovščina in tudi drugi domorodci! bodite družbi tudi prihodnje leto z besedo in djanjem krepka podpora, da bo število družnikov čedalje bolj rastle in po njih se množilo tudi število bukev, vsako leto izdanih!

V Celovcu 10. decembra 1866.

Družbin odbor.

Iz Ljubljane. Kaj „Tovars“ sporoča svojemu tovaršu na deželi.

Dragi moj brate!

Ko bi bil ti v nedeljo 23. decembra v Ljubljani, vidil bi bil nekaj takega pri nas, kar še tebi na misel ne pride. Veš kaj, mi meščani se radi zabavljamo, pa tudi svojega revnega sobrata ne pozabimo. Pa vidim, da komaj čakaš, da zveš, kaj je bilo. Glej no; Ljubljančanje smo ta dan 73 otrok od nog da glave čisto iz novega oblekli. — Porečeš, kaj je to kaj posebnega? Da, nekaj posebnega, ako se to za božji lon stori. Poslušaj me, ti bom to svečanost bolj na drobno popisal! Slovenski časopisi (od nemških tukaj ne govorim, ti še v saboto niso vedili povedati, kje se bo obleka delila) so že pred dvema mesecema povedali, da v Ljubljani tudi letos denarjev nabirajo, obleko režejo, šivajo, da bi uboge otroke o Božiču oblekli. Kar se je po mestu, v čitalnici in tudi po domačih hišah pripravljalo, so ta dan pokazale naše pridne gospé in gospodičine. V dvorani národne čitalnice so se mize šibile pod obleko razne verste; tudi rudeča jabelka in okusna pogača je čakala otroških zob.

Proti 10 uri se zbira v dvorani mnogo blagih serc, pogledati delo pridnih rok in veseliti se z veselimi obdarovanci, in s svojo nazočnostjo počastiti imenitnost tega dneva. Obdarovanci in obdarovanke pridejo v čitalnico, in gledajo z milim očesom na obložene mize, na lepe kapice, robece, kateri bodo kmali njih. — Svečanost se začne; na oder stopijo g. dr. Orel, začetnik in duša tega rodoljubnega in upamo tudi bogoljubnega čina. G. dohtar se veselí, da se v drugi zberemo v ta namen v národni čitalnici, ktera ne skerbi le za zabavo, ampak tudi za potrebe domačega ljudstva; zahvaljujejo se dalje vsem dobrotnikom in dobrotnicam, kateri so pripomogli k svečanosti tega dneva. Izrekli so g. dohtar tehtno besedo, ki globoko segajo v družinsko življenje; uboštvó, namreč, izhaja dostikrat iz nevednosti, tedaj otroci, hodite pridno v šolo, učite se koristnih vednosti, s kterimi si bote kruh služili; pripravili smo vam iz tega namena gorka oblačila. Te besede menda zadosti značijo národnega moža in njegovo blago serce. — Kaj bodo neki na to rekli tisti, ki terdijo, da se národnjaki za jalovo teorijo poganjajo!

Govor mine; otroci stopijo bližej in prejemajo iz rok milostljivega stolnega prošta vis. č. g. Antona Kosa namenjena oblačila; gredó iz dvorane, spremené svojo razdrapano in razeukano obleko s čisto nova. Ko bi bil ti vidil, kako so se otroci gledali viditi, kako so praznje oblečeni, gotovo bi bilo tudi tebi, kakor meni serce veselja igralo. V zalih in okusno narejenih oblačilih stopijo otroci v novič v dvorano, kjer je med tem pevski zbor kaj lepo peval. Tukej nagovoré otroke in druge

nazoče milostljivi proš, ter otrokom pokladajo na serce, da se imajo za lepe darove najprej zahvatiti dobrotljivemu Očetu v nebesih, da so na dalje tudi dolžni zahvaliti se vsem dobrotnikom in dobrotnicam, ki so se tolikanj za njih korist trudili. Kolikor bodo nova oblačila pogledali, naj se njih serce vnema v hvaležnost do Bogá in dobrotnikov. Svojo hvaležnost naj pa v djanji pokažejo, da lepo ubogajo, radi molijo in se pridno učé; njih dobrotniki so to, kakor upamo, storili iz naj boljšega namena i. dr. Ljubeznjivi zveličar otroke k sebi kliče, rekoč: „Dajte malim k meni priti!“ Lansko leto, rekli so dalje, so pervikrat otroci bili obdarovani, Bog hotel, da bi med nami v navado prišlo, in da bi milostljivi Bog, ki ima serca v svojih rokah, dobre ljudi tudi zanaprej v nemal in podpiral v take blage čina. — Vidiš tedaj, kako sta častita gospoda govornika vsak na svojem polji povzdigovala imenitnost tega dneva; kaj je pač lepšega na svetu od tega, kedar duhovni in svetni gospodje rodoljubna dela podpirajo. — Naj ganljiviši trenutek tega dneva pa je bil, ko po končanem govoru pevski zbor z vbranim glasom zapoje v zahvalo pesem „Oče naš“. — Povem ti, da taki občutki ne zginejo tako hitro iz serca; kaj more pač lepšega biti, ko se ubogi človek zahvaljuje svojemu stvarniku za prejete dobröte po besedah preroka: „Gospod! vse, kar imamo, čigavo je, ako ne tvoje!“

Gospé razdelé potem še pogače in jabelk med otroke; le ti se podajo potem v bližnjo nunsko cerkev, kjer se Bogú in dobrotnikom zahvalijo za prejete darove, kakor so jih poprej opominjali milostljivi proš. — Vsi veselí se razidemo potem vsak na svoj kraj, ter med potjo premišljujemo besede, ktere smo slišali, da bi se ta svečanost leto osorej zopet obhajala. Sedaj pa povej, dragi moj, ali nismo imeli dovolj vzroka, veseliti se z veselimi obdarovanci; ali bi se ne bilo tvoje serce tudi radovalo, ko bi bil ti priča te slovesnosti?

Naj ti še povem število obdarovancev, kterih je bilo iz c. k. normalne šole 15; iz mestne glavne šole pri sv. Jakobu 14; iz ternovske in šempeterske šole po 6 in 5, tedaj dečkov vseh skupaj 40 in 32 deklíc, ki hodijo v šolo k č. č. g. g. uršularicam. — Za toliko število obleke pripraviti, to je pa že nekaj. —

Povedati ti pa morem, da so letos otroci obleko dobili, kakoršno bi smeli tudi bolj premožni nositi; g. g. mojstra Maršalek in Drašler sta skerbela, da je bilo vse lepo pomerjeno in pristojno.

Prašal me pa boš, koliko vaših obdarovancev bo na koncu šolskega leta pohvaljenih. Na to vprašanje si pa sam lahko odgovoriš, ker te lastna skušnja učí, kako je v šoli z zanemarjenimi otroci. Povem ti pa vendar, da mi taka sirota, ki počasi, pa vendar neprestano za drugimi koraka, večje veselje napravlja, kakor tisti, ki dalječ prekosi druge součence, pa ima učeníkov in učenic na zbiranje.

Konečno pa želim in Bogá prosim, da bi se nad blago Orlovo družino in nad vsemi stanovi, ki so tako blagodušno s svojimi darovi pomagali „nage obleči in lačne nasitovati“ spolnile besede sv. pisma: „Blagor človeku, kteri se ubogega usmili, kajti v dnevü stiske ga bo Gospod uslišal!“

Tebi pa za novo leto voščim, kar školnik školniku voščiti more, — polno šolo pridnih in vbogljivih otrok, pametne starše, ki bi poredne otroke v strah jemali, pa dobrih rok, kateri bi ti včasi za uboge šolarčke kakšno polo popirja ali kaj peres poslali. **Z Bogom!**

Tvoj

stari

Matej.

Pri sv. Jakobu 24. grudna 1866.

— „Jezičnika“ IV. zvezek se pri g. spisatelju dobiva po 50 n. kr. posebej, kakor tudi II. in III. letnik. Reči smemo, da ima vsak letnik več v sebi, kakor pa razgled kaže, in komur je jezikoslovstvo in sploh slovenščina mar, se kesal ne bo, ako si jih omisli vse. Letašnji zvezek je pa še zato posebno zanimiv, ker ima za predgovor jezikoslovno čertico, ktero je spisal slavni g. Davorin Terstenjak o imenu „Windischer in Sloven“. Gospodje Vindišarji je bodo veseli in vsakteri bi smel cekin pokloniti gosp. pisatelju za tako mično in lepo razlago svojega imenâ. „Jezičnika“ priporočamo toraj prav živo Slovencem sploh, in posebno šolski mladini, kateri bode prej ali slej koristil mnogotero.

— **Sercna zahvala.** Kakor že enkrat pred, tako sem dobil tudi letos nepodpisano pismice z 1 gold., ki pravi: „Za priložene krajcarje kupite kakemu revnemu učencu v vašem razredu popirja za pisanje. Jaz dam, kar premorem, drugi naj dajo več. **Z Bogom!**“ Bog vam stotero poverni, nepoznani dobrotnik, in nakloni naši šoli še mnogo takih drugih.

A. Praprotnik.

„T O V A R Š“

gre to pot po stari navadi še k vsem svojim dosedanjim prijatom; vendar, kdor si ga do 15. t. m. pri tiskarji, g. Milicu, ne naroči, ne dobi drugega lista. Učitelji, domoljubi podvizajte!

Premembe v učiteljskem stanu.

V ljubljanski škofiji. Prestavljeni in postavljeni so g. g.: Janez Škerbinec, iz Dol (Lustthal) v Kamnogorico na Gorenškem, Jernej Pirnat pa iz Kamnegorice v Dole. — Janez Pokorn, poterj. pripravnik, za podučitelja v Zire pri Idriji.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.